

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bijvoorbeeld een (digitale) leeromgeving of een reader in het onderwijs (op grond van artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting Uitgeversorganisatie voor Onderwijslicenties (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-uvo.nl).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@bua.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Congressen

Een relationele en systemische kijk op trauma

Studiedag georganiseerd door Euthopia
[Hoeven, 7 december 2023]

Remy Meesters

In het monumentale klooster Bovendonk in Hoeven klinkt de prachtige stem van Els Artois. Vandaag verzorgt zij met haar gitarist de muzikale omlijsting van de dag. Daarnaast is zij werkzaam als rouw counselor in haar eigen praktijk Rouwmees. Dagvoorzitter Wilco Kroon, werkzaam bij Euthopia, spreekt de wens uit dat we het een graadje warmer krijgen door de muziek, wat op deze koude winterdag geen overbodige luxe is. Carla van Loon, integratief therapeut in haar eigen praktijk Dichtbij Vrij, voegt zich als mededagvoorzitter bij hem en samen zetten zij de auteurs Cathy Van Gorp en Kelly Vercaigne in het zonnetje. Hun boek *Trauma verteert/d* (2023), vormt immers de aanleiding voor deze dag.

Jasmina Sermijn, verbonden aan Rapunzel en Euthopia, begint als eerste spreker met de definitie van het woord 'trauma'. De zoekopdracht 'trauma en behandeling' leverde haar op internet meer dan twee miljoen hits op, met EMDR als dé bewezen effectieve behandeling. Wij spreken tegenwoordig van 'hij/zij is getraumatiseerd en heeft behandeling nodig', een sterk geïndividualiseerde kijk op trauma. Sermijn toont ons twee fragmenten uit de Netflix-documentaire *Life overtakes me* (Samuelson & Haptas, 2019), over gezinnen met kinderen die lijden aan het 'berustingssyn-

droom'. De documentaire brengt gezinnen in beeld die veelal gevlucht zijn van de Balkan en in Zweden asiel aanvragen. De kinderen belanden soms maanden of jaren in een comateuze slaap, zonder dat daar een somatische verklaring voor is. Zo ook het meisje Daria. Waar het trauma is ontstaan in een context van wanhoop, is de uitweg er een van passende hoop. De ouders van Daria krijgen het verlossende bericht van een verblijfsvergunning. We zien beelden van twee liefdevolle ouders, die samen de haren van Daria kammen, haar omhelzen en warme woorden spreken. De ouders dragen de hoop die zij hebben hervonden over aan hun dochter.

Bruno Hillewaere, bezieler van Euthopia, neemt het stokje over en haalt aan dat veel literatuur over trauma gaat over het lichaam en dat het lichaam een relationeel lichaam is. Hillewaere benadrukt het belang van een bredere, relationele betekenisgeving, waarbij hij naar Anne Marsman (2021) verwijst, hoofdredacteur van *Traumanet.nl* en trainer en psycholoog bij Trauma Company, die veerkracht, herstel en steunbronnen ziet als elementen die posttraumatische groei mede mogelijk maken. Ook verwijst hij naar het boek *Trauma & herstel* van Judith Herman (1992). Hillewaere houdt een warm pleidooi voor het laten plaatsvinden van herstel in de relaties. Een filmfragment uit een therapie-sessie raakt me. Hillewaere nodigt het meisje uit om naar haar gevoel te gaan en valideert: ook de boosheid mag er zijn. Hij vraagt het meisje en haar moeder om elkaars handen vast te houden en elkaar aan te kijken. De duimen troosten strelend de hand van de ander. Hier wordt treffend

Een relationele en systemische kijk op trauma

in beeld gebracht dat het lichaam een relationeel lichaam is.

Vóór de pauze komen Sofie Michels, Marleen van Strien, Maryse de Boer en Marloes Kunzel van Euthopia op het podium. We worden verzocht om groepjes te maken, waarbij één persoon een ballon opblaast en erop gaat zitten. De een gaat voorzichtig zitten, de ander springt er meteen bovenop. Her en der is een ferme knal te horen, gevolgd door gelach. Naast de metafoor van de ballon voor het trauma, is het touw een bruikbare metafoor voor verbinding. Wanneer je werkt met getraumatiseerde gezinnen, is het van groot belang om als hulpverleners ook als collega's goed in verbinding te zijn. Het hulpverleningssysteem en het cliëntsysteem komen immers samen in de kamer. Samen blijven staan, ook als het appel groot is en je eigen ballon onder spanning komt te staan, kan een flinke uitdaging zijn.

Na de eerste pauze neemt Nicole Muller, een van de drijvende krachten achter Centrum Hecht, ons mee in de wereld van Mentalization Based Familietherapie (MBT-F). 'Zie je mij?' is de toepasselijke titel van haar lezing. De mentaliserende ouder begrijpt dat de geest van de ouder niet samenvalt met de geest van het kind. Twee derde van de kinderen van ouders met psychische problemen ontwikkelt zelf psychische problematiek. De houding van de MBT-therapeut wordt gekenmerkt door epistemisch vertrouwen, een woord dat ik herken uit de theorie van circulaire zorg. Het betekent zoveel als: 'Ik vertrouw wat jij zegt, omdat jij het zegt.' In het werken met de JIM-aanpak zien we dat jongeren vertrouwen op de woorden van iemand die vertrouwd voor hen is. In de relatie tussen hulpverlener en cliënt is wantrouwen of invullen wat de ander denkt of voelt een groot probleem. We worden uitgedaagd

om onszelf de vraag te stellen: kan ik echt helemaal open zijn naar de ander? Hoe moeilijk dat is, ervaren we als we een filmje zien van een ouder die niets leukers meer aan haar kind kan bedenken en alleen nog maar strijd ervaart. Als de ouder zich begrepen en/of gezien voelt, zakt de emotie en kan de ouder weer zien. Muller drukt ons op het hart: help de ouders samen te spelen met hun kind en geef psycho-educatie over de ontwikkelingsfase van het kind. Het is niet zo vanzelfsprekend dat elke ouder dit geleerd heeft in het eigen opgroeien.

Na de lunchpauze krijgt Peter Adriaenssens, gepensioneerd kinder- en jeugdpsychiater, het woord. Adriaenssens benadrukt dat het vak van traumatherapeut een jong vak is. Rondom transgenerationale overdracht weten we nog niet veel. Hij verbeeldt een sessie met een delinquent jongere en een multitraumagezin. In het rollenspel heeft Adriaenssens veel aandacht voor wat Froma Walsh (1998) *family resilience* noemt: er is veel loyaliteit, verbondenheid, affectie en veerkracht in deze gezinnen. Adriaenssens gaat op de grond zitten terwijl de gezinsleden op hun stoel blijven zitten. 'Jullie hebben allemaal dingen meegemaakt. Willen jullie allemaal de stoel naar achter schuiven en de blik op de grond richten. Daar spelen de kinderen. Mevrouw, hoe oud was u toen u voor het eerst iets ergs meemaakte?' Fascinerend om te zien hoe Adriaenssens erin slaagt om de ouders naar het kwetsbare kind in zichzelf te laten kijken.

Tot slot komen auteurs Cathy Van Gorp en Kelly Vercaigne naar voren. Van Gorp is klinisch psycholoog en systeemtherapeut in haar eigen privépraktijk. Vercaigne is de bezieler van inloophuis T'hus, ervaringswerker en docent. Zij stralen samen een eenheid uit, die door menig een wordt opgemerkt. En dat terwijl hun relatie is

Een relationele en systemische kijk op trauma

begonnen als een ontmoeting tussen therapeut en cliënt. 'Ik begin te zijn, of de nieuwe verhouding met jezelf en/via de ander' is de titel van hun lezing. 'De grootste beschermers of poortwachters om alle pijn eronder te houden, die rusten niet als je eenmaal volwassen bent.' Het duo vertelt over samen door de herbelevingen gaan, om van zelfreflectie tot authenticiteit en gewaar zijn te komen. Toen Vercaigne in behandeling was en nadacht over de dood, sprak Van Gorp tot haar: 'Je neemt je kinderen hun moeder niet af. Je gaat nu wandelen.' Dat moment was erg belangrijk voor Vercaigne: 'Iemand die je vertrouwen geeft, maar ook een directieve zorgzaamheid betracht.'

In de huidige tijd dreigen we soms uit het oog te verliezen dat een traumatische gebeurtenis nooit van een individu is. Het trauma kan niet los gezogen worden van de relationele context waarin die persoon leeft. Als ik één ding meeneem uit deze studiedag, dan is het wel dat verwonding en heling beide plaatsvinden in een net-

werk van relaties. En dat een mens tot herstel kan komen door zich opnieuw verbonden te voelen, met zichzelf en met anderen.

Remy Meesters is werkzaam als systeemtherapeut in het psychotraumacentrum van Sterk Huis. Daarnaast werkt hij als systeemtherapeut in het In Verbindings-team met de JIM-aanpak. E-mail: remy-meesters@sterkhuis.nl

Literatuur

- Herman, J.L. (1992). *Trauma & herstel – De gevolgen van geweld – van mishandeling thuis tot politiek geweld*. Wereldbibliotheek.
- Marsman, A. (2021). *Beyond dis-ease and dis-order – Exploring the long-lasting impact of childhood adversity in relation to mental health* [Doctoral Thesis, Maastricht University]. Ridderprint.
- Samuelson, C., & Haptas, J. (Regisseurs). (2019). *Life overtakes me* [Film]. Netflix.
- Van Gorp, C., & Vercaigne, K. (2023). *Trauma verteert/d*. Beefcake Publishing.
- Walsh, F. (1998). *Strengthening family resilience*. The Guilford Press.

Studiemiddag relatie- en scheidingsproblematiek en onderzoek

Georganiseerd door de wetenschapsadviescommissie van de NVRG
[Zwolle, 7 februari 2024]

Heleen van der Pijl

De scheidingsproblematiek staat in Zwolle al jaren hoog op de agenda. In het Zwolse coalitieakkoord van 2018-2022 is de ambitie opgenomen om preventief complexe (echt)scheidingen tegen te gaan en daarmee de instroom in de jeugdhulp te beperken (Zwolle, 2018). Geraldine IJzerman, teammanager van het Sociaal wijkteam Zwolle, kreeg de opdracht als projectleider

een relatie- en scheidingsteam te ontwerpen en te implementeren. Zij stelde een team van professionals samen en vroeg Els Bos-de Groot de visie te schrijven en actie-onderzoek te doen. Bos-de Groot is als onderzoeker en programmaleider Jeugd bij Werkplaats Sociaal Domein verbonden aan het Centrum voor Samenlevingsvraagstukken van Hogeschool Viaa. IJzerman en Bos-de Groot, beiden systeemtherapeut, presenteren op deze studiemiddag het resultaat van hun inspanningen: het Relatie- en Scheidingsteam Zwolle (RSTZ) dat inmiddels uitgerold wordt naar alle wijken van Zwolle en waarvoor landelijke belangstelling is.

Het is altijd leuk om een bijeenkomst te hebben in je eigen geboortestad. Zeker op